

PRO ANTIQUA

PRO ANTIQUA KONSERWACJA I RESTAURACJA DZIEŁ SZTUKI

87 – 100 Nad Drwęcą 88, 87-162 Nowa Wieś, tel. kom 739249897
e-mail: wkondrat@wp.pl,

STAN ZACHOWANIA I PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH PRZY EMPORZE CHÓROWEJ W KOŚCIELE P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA W RADOMNIE

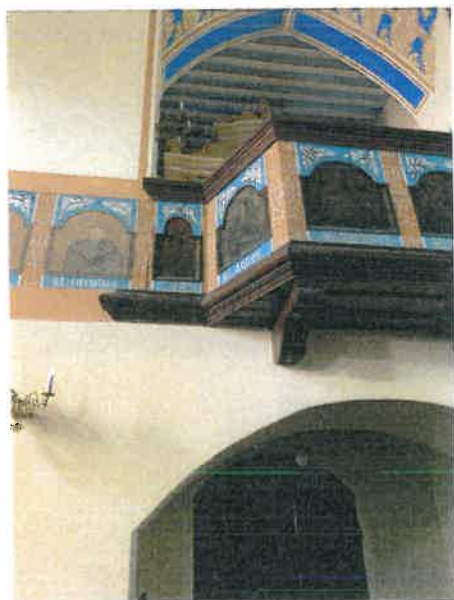
Toruń 2023

OPIS INWENTARYZACYJNY OBIEKTU

Chór znajduje się w zachodniej części nawy kościoła, ponad głównym wejściem. Zajmuje całą szerokość nawy. Wsparty jest na czterech filarach o przekroju prostokąta, dwóch środkowych i dwóch przyściennych tworzących w

górnej części arkady. Podłoga wspiera się na kratownicy z belek o profilowanych krawędziach. Balustrada chóru zbudowana jest z desek z nabitymi listwami imitującymi architektoniczne podziały w formie łuków arkadowych pomiędzy które wstawiono polichromowane płyciny. Płyciny przedstawiają święte i świętych ubranych w szaty, często z

atrybutami w rękach. Postacie malowane schematycznie, ubogiej tonacji kolorystycznej. Powierzchnia chóru jest polichromowana od strony nawy w formie ornamentyki roślinnej, będących obramieniami poszczególnych obrazów.

Polichromia kolorystycznie uboga, ograniczająca się do trzech podstawowych kolorów – brązu, błękitu i bieli. Pod każdym z obrazów znajduje się inskrypcja

z imieniem świętego. O ile obrazy nie wykazują późniejszych ingerencji, przemalowań, o tyle ornamentyka na obecnym etapie wydaje się wtórna. Badania stratygraficzne i odkrywkowe prowadzone podczas prac konserwatorskich pozwolą na ustalenie pierwotnego wyglądu polichromii

ornamentyki. Drewno empory od strony ściany zachodniej niepolichromowane. Bezpośrednio na drewno położono grubą warstwę lakieru, pokostu (?). Chór jest bardzo ubogi w detale snycerskie. Jedyne konsole podtrzymujące środkową wysuniętą część chóru są płaskorzeźbione w postaci girlandy z liści.

Poręcz balustrady z masywnej belki drewnianej, od strony nawy bogato profilowanej.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Ogólny stan zachowania substancji zabytkowej chóru jest niezadowalający. O ile konstrukcja chóru wydaje się stabilna, to precyzyjne określenie jej rzeczywistego stanu będzie możliwe dopiero po przeprowadzeniu szczegółowych badań w trakcie prac konserwatorskich. Głównymi przyczynami zniszczeń chóru są: wcześniejsze nieustabilizowane warunki temperaturowo - wilgotnościowe, nie zabezpieczenie chóru na czas poprzednich remontów.

Niekorzystne warunki wilgotnościowo - temperaturowe powodują stałą destrukcję chóru, zarówno jego konstrukcji (belki i niektóre elementy architektury - listwy z widocznymi żerowiskami kołatka, mikroflora na odwrociu) jak i polichromii (liczne odspojenia, pęcherze, przetarcia, zabrudzenia).

Na skutek prac remontowych, nie zabezpieczenia chóru oraz braku fachowej opieki nad substancją zabytkową powstały nieodwracalne zniszczenia takie jak – ubytki całych fragmentów obramień obrazów, ubytki fragmentów detalu snycerskiego, liczne uszkodzenia mechaniczne obrazów.

Duże wahania wilgotności spowodowały pęknięcia desek, rozluźnienia łączy, powstanie odkształceń; dały też dogodne warunki do rozwoju owadów i mikroorganizmów, które powodują nieodwracalne zmiany w strukturze drewna. Drewno chóru w raczej dobrym stanie, nieliczne widoczne otwory wylotowe żerujących owadów z rodziny kołatkowatych.

Silne zabrudzenia powierzchniowe, lokalne przebarwienia związane z użyciem niewłaściwych lakierów i bejc.

Partie polichromowane są w złym stanie. Obok powstałych na skutek złych warunków wilgotnościowo - temperaturowych licznych rozległych

spękań, pęcherzy i odspojen złoceń wraz z zaprawą są widoczne liczne ubytki warstwy pozłotniczej wraz z zaprawą co świadczy o osłabionej adhezji warstwy zaprawy do drewnianego podłoża. Występują liczne przetarcia mechaniczne oryginalnych polichromii sięgające warstwy zaprawy powstałe na skutek niewłaściwego czyszczenia.

Przedstawienia malarskie (obrazy świętych) silnie zabrudzone. Liczne ubytki warstwy malarskiej, przetarcia, odspojenia, łuski. W wyniku pracy drewna, pod wpływem zmiennych warunków temperaturowo-wilgotnościowych powstały rozpojenia i szczeliny na łączeniach desek w obrębie obrazów. Przedstawienia świętych pokryte grubą warstwą lakieru, co spowodowało silne zażółcenie i pociemnienie obrazów

Bardzo silnie zniszczona jest warstwa zabezpieczająca nie polichromowane partie chóru. Na skutek nieustabilizowanych warunków temperaturowo – wilgotnościowych powstały liczne spękania warstwy zabezpieczającej w postaci szerokich i głębokich krakelurów. Ponadto warstwa ta jest silnie zabrudzona i pociemniała. Najprawdopodobniej jest to wtórna warstwa, założona dużo później, a drewno nie polichromowanych części chóru było zabezpieczone woskiem lub pokostem.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i merytorycznej przed konserwacją (fotografie ogólne i makrofotografie zniszczeń).
2. Wykonanie badań technologicznych w celu ustalenia techniki wykonania oraz chronologii i techniki wykonania późniejszych nawarstwień. Zbadanie rodzaju podłoża drewnianego zarówno architektury chóru jak i snycerki, określenie rodzaju spoiw, polichromii (warstw oryginalnych i wtórnych):
 - badania mikrochemiczne
 - badania statygraficzne udokumentowane zdjęciami mikroskopowymi.
3. Wykonanie badań mikrobiologicznych i klimatycznych (w tym badanie stopnia i przyczyny zawilgocenia ścian w okolicy chóru).
4. Dezynfekcja ewentualnie zagrzybionych ścian w okolicy chóru.

Proponuje się zastosowanie 0,3% roztworu alkoholowego Lichenicydy 264, środka o dużej efektywności biostatycznej i biobójczej w stosunku do grzybów. Proponuje się dezynfekcję bezpośrednią w formie oprysku.
5. Oczyszczanie powierzchni chóru z zabrudzeń powierzchniowych (kurzu, zaplamień).
6. Konsolidacja warstw technologicznych z podłożem (likwidacja odspojeń warstw polichromii).

Proponuje się zastosowanie kleju glutynowego z dodatkiem antyseptyka, np. króliczego, o wysokiej elastyczności, wprowadzanego na ciepło w roztworze do 5% za pomocą iniekcji. Rozważane również będzie użycie tworzyw sztucznych: np. Akrylkleber.
7. Wykonanie odkrywek sondażowych, poprzedzonych wykonaniem prób na wytypowanie metody i środka do zdejmowania przemaalowań.

Proponuje się sprawdzenie 3 metod:

 - mechanicznej (skalpele),

- chemicznej (zastosowanie rozpuszczalników organicznych i past rozpuszczalnikowych gotowych, np. Grintone, Ekogrint, Dynamit - prod. włoskiej, Scansol - produkcji polskiej oraz wykonanych we własnym zakresie z użyciem MC lub pasty woskowej jako nośników i mieszanin wytypowanych rozpuszczalników organicznych),
- termicznej z zastosowaniem urządzenia Leister.

8. Usuwanie wtórnych nawarstwień (przemalowań polichromii) metodą opracowaną w wyniku poprzedzających prób.

9. Usuwanie wtórnych lakierów chemicznie i mechanicznie

10. Oczyszczenie pierwotnej polichromii przy użyciu wytypowanych na podstawie prób materiałów (detergenty : Conrad 2000, Gintone, rozpuszczalniki, stosując stężenia od najsłabszych po mocniejsze).

11. Dezynsekcja zaatakowanego przez owady drewna.

Proponuje się preparat XIREIN (Bresciani, prod. włoskiej) - środek skuteczny wobec owadów z rodziny kołatkowatych.

11. Impregnacja drewnianego podłoża zniszczonego przez owady.

Proponuje się wprowadzanie 5 - 10% roztworu Paraloidu B72 od lica ołtarza poprzez:

- wydrążenie pozbawionego polichromii drewna (metoda ciśnieniowa),
- odsłonięte z nawarstwień otwory po owadach (iniekcja, „sączki”).

12. Usunięcie nadmiaru impregnatu z powierzchni polichromii i złocień.

13. Wzmocnienie konstrukcji podłoża (wymiana zaatakowanych listew, wstawienie fleków, uzupełnienie ubytków w drewnie).

14. Uzupełnienie ubytków w warstwie zaprawy.

Proponuje się zastosowanie modyfikowanego terpentyną wenecką kitu kredowo – klejowego.

16. Retusz i rekonstrukcja polichromii chóru.

Proponuje się wykonanie retuszu scalającego imitatorski przy użyciu farb akwarelowych, gwaszowych, żywicznych (firm: Maimeri, Lefranc, Charbonell, Restaurarte).

17. Zabezpieczenie warstw polichromii werniksem półmatowym, akrylowym firmy Talens (prod. Holandia) odpornym na działanie podwyższonej wilgotności.

18. Montaż elementów wcześniej zakonserwowanych w architekturze chóru.

19. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej - fotograficznej i merytorycznej.

KOLEJNOŚĆ ZABIEGÓW W TRAKCIE PRAC MOŻE ULEC ZMIANIE.

TERMIN WYKONANIA PRAC I GWARANCJI

Termin wykonania prac konserwatorskich – 2 miesiące

Proponuje się 5 - letni okres gwarancji na wykonane prace konserwatorskie

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1 Empora chórowa przed konserwacją

Fot.2 Przedstawienia malarskie na emporze chórowej

Fot.3 Fragment wystroju polichromii empy chórowej

Fot. 4 Przedstawieni świętych, silne żółknięcia warstwy malarskiej

Fot. 5 Przedstawieni świętych, widoczne rozspojenia desek

Fot. 6 Zniszczenia warstwy malarskiej widoczne w świetle

bocznym

Fot. 7 Współcześnie wykonane wyobrażenia świętych wykonane na filarach w pasie empor

Fot. 8 Wystrój snycerski konsol wspierających emporę

Fot. 9 Konstrukcja empyry od strony ściany zachodniej

Fot. 10 Konstrukcja empyry od strony ściany zachodniej, gruba warstwa wtórnego lakieru

Fot. 11 Konstrukcja empory od strony ściany zachodniej, pęknięcia desek

Fot. 12 Konstrukcja łączni poszczególnych desek

DIECEZJA TORUŃSKA
Parafia Rzymskokatolicka
pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa
13-304 Radomno 76
NIP 877-108-88-24, Reg. 040051916
tel. 56 / 472 16 27

KSIĄDZ KANONIK
Zygmunt Lęka
PROBOSZCZ PARAFII